mieji rezultatyvūs archeologiniai kasinėjimai, vykdyti Ukmergės senamiestyje. Ankstesnių žvalgomųjų tyrimų duomenys liudija, kad mieste yra vietų su išlikusiais XIV–XVIII a. sluoksniais, todėl reikia tikėtis, kad išsamūs didelių plotų archeologiniai tyrimai Ukmergėje dar tik prasideda.

Utenos Street

In 2008 an investigation was conducted at the site (a total of 58 m^2) of the reconstruction of the rainwater treatment facility on Utenos Street in Ukmergė (Fig. 1). The corner of a masonry building erected at the turn of the 19th century (the 'Jewish sauna') (Fig. 2), an 18th-century cultural layer about 1 m thick with abundant ceramic (Figs. 4–5), glass, metal, and leather finds, two wooden posts, two postholes, and a mid-18th-century storage pit were discovered in the trenches. The 39 coins found during the excavation helped to date the three 18th-century horizons of the cultural layer (first quarter, second – third quarters, fourth quarter) (Fig. 3). This is the first archaeological investigation conducted in Ukmergė Old Town to yield results.

5 pav. Puodelis (1) ir bokalas (2). XVIII a. I pusė. G. Piličiauskienės nuotr.

Fig. 5. A small pot (1) and a tankard (2). First half of the 18th century.

Andra Simniškytė

Pakalnės gatvė

2008 m. Ukmergės senamiesčio P pakraštyje, Pakalnės gatvėje atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrimai (1 pav.). Čia 250 m ilgio atkarpoje vyko vandentiekio ir buitinių nuotekų tinklų klojimo ir renovavimo darbai. Archeologiniai tyrimai Pakalnės gatvėje vykdyti dviem etapais. Pirmajame etape archeologinių žvalgomųjų tyrimų metu šalia numatomų įrengti kanalizacijos šulinių buvo iškasta 16 šurfų ištiriant bendrą 60,50 m^2 plotą. Antrajame etape žvalgyta šalia pastatytų šulinių kasamų tranšėjų vietose, kurių bendras ilgis 166 m. Žvalgytas iki 2,3 m gylio 185 m^2 plotas. Iš viso Pakalnės gatvėje 2008 m. archeologiškai ištyrinėta 245,5 m^2.

Pakalnės gatvė yra Ukmergės senamiesčio P dalyje, 200 m į Š nuo Šventosios dešiniojo kranto. Ji iš PR, P ir PV supa Pilies kalną ir jame esantį parką Šventosios kranto aukštumos kyšulyje. Teigiama, jog Pilies kalne XVI–XVII a. stovėjęs Ukmergės dvaras. Į R nuo Pilies kalno, anapus Vilniaus gatvės yra Ukmergės piliakalnis.

Seniausiais Ukmergės miesto istorijos laikais – XIV a. – palei Šventosios upę tarp jos ir piliakalnio bei Pilies kalno ėjusi trasa į Anykščius (į R) ir Deltuvą / Kauną (į V). Sunku pasakyti, ar šis kelias buvęs dabartinės Pakalnės vietoje ir kaip jis buvo vadinamas anksčiau. Pirmą kartą Pakalnės gatvė rašytiniuose šaltiniuose paminėta 1765 m. Pagal 1765 m. inventorių duomenis Pakalnės gatvėje buvo ne ką mažiau sklypų (10 ar 11) nei Kauno gatvėje

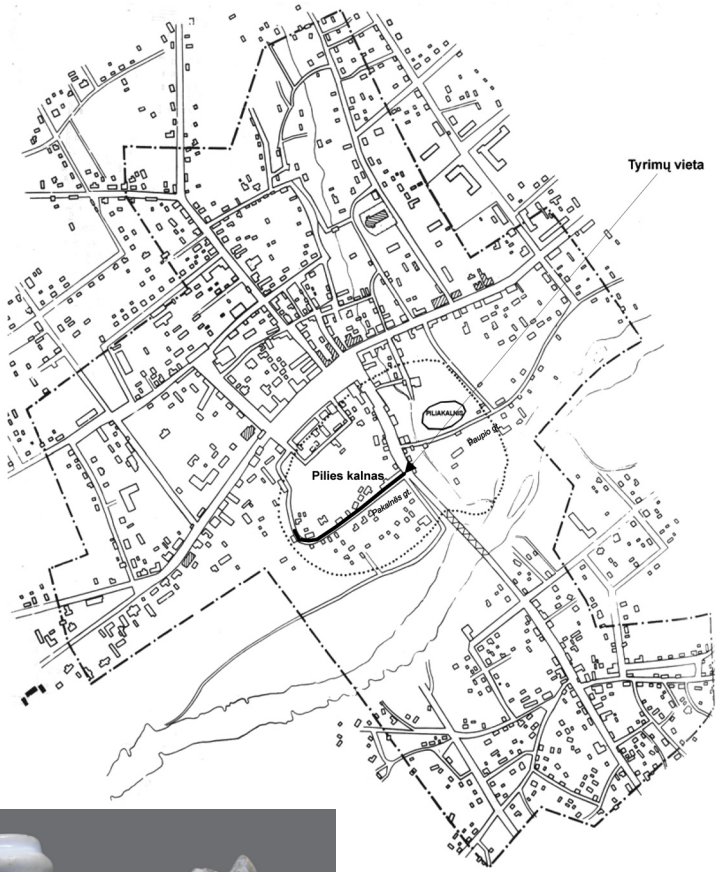

1 pav. Tyrimų vieta Ukmergėje, Pakalnės gatvėje. A. Simniškytės brėž.

Fig. 1. The investigation site on Pakalnės Street in Ukmergė.

0 3 cm

2 pav. Porcelianinė pypkė iš šurfo 2. A. Simniškytės nuotr.

Fig. 2. A porcelain pipe from test pit 2.

prie miesto aikštės (Miškinis A., Ukmergė, *Lietuvos TSR urbanistikos paminklai*, V., 1987, t. 10, p. 24–25). Pakalnės gatvėje iki Šventosios, „einant dešine Ukmergėlės puse“, gyveno 13 žydų šeimų (ten pat, p. 28, 2 lentelė). Žydai čia apsigyveno po XVII a. vidurio – XVIII a. pradžios karų ir negandų, įsikūrę apleistuose anksčiau gyvenusių žvejų sklypuose. 1773 m. inventorių sąrašuose Pakalnės gatvės kairėje pusėje, „einant nuo perkėlos“, buvo 7 miestiečių valdos ir 2 sklypai (vienas batsiuvio), *kitoje pusėje „perėjus Ukmergėlę, ties Pilies kalnu esančiuose pilies sklypuose“ buvo dvi miestiečių valdos (kalvio ir batsiuvio), driekėsi miesto pie-*

vos (paryškinta mano – A. S.) (ten pat). Susidaro įspūdis, jog Pakalnės gatve vadinti ir dabartinės Paupio ar Utenos gatvės rajonai. Sprendžiant pagal skelbtus 1773 m., 1800–1801 m. miesto planus (ten pat, p. 7, 10 pav.) ir retrospekcines schemas, sudarytas pagal inventorių duomenis, dabartinėje Pakalnės gat vės vietoje XVII–XVIII a. gatvės iš viso nebuvo, čia plytėjo pievos. Pastatai galėjo stovėti tik arčiau Vilniaus gatvės. 1784 m. inventoriuje lyg ir nebeminimi sklypai Pakalnės gatvėje, dešiniajame Vilkmergėlės krante. Iki XVIII a. pabaigos tiltas per Šventąją buvęs į R nuo Ukmergėlės ir Šventosios santakos, o ne į V, kaip yra dabar. Į P nuo piliakalnio ėjo senasis kelias, kuris bent jau XVIII a. jau turėjo būti virtęs gatve. Tačiau jos atskiras pavadinimas nefiksuojamas. Tai leidžia daryti prielaidą, jog kaip tankiai apgyvendinta minima Pakalnės gatvės dalis galėjusi būti ne dabartinės Pakalnės gatvė, bet dabartinės Paupio ar Utenos gatvių (ar jos atkarpų) rajone. Dabartinė Pakalnės gatvė tankiau apgyvendinta tik vėliau. Tam neprieštarauja ir 2008 m. archeologinių tyrimų duomenys.

Vykdant archeologinius žvalgomuosius tyrimus dauguma šurfų kasti iki projektinio 1,4–2 m gylio. Tokiame gylyje įžemis pasiektas keliuose šurfuose (4, 6, 11, 13 ir 15). Akivaizdu, jog Pilies kalno P papėdėje ir PV šlaite esančioje Pakalnės gatvėje dabartinis žemės paviršius yra gerokai aukščiau pirminio. Slenkant gruntui nuo aukštumos bei dėl ūkinės veiklos žemės paviršius paaukštėjo iki kelių metrų, o kartais ir daugiau. Visuose šurfuose be išimties po dabartine asfalto danga niveliaciniame sluoksnyje susidurta su XX a. vidurio tašytų ir natūralių riedulių grindiniu. Po juo – statybinių griuvenų sluoksnis, kuriame kai kuriuose šurfuose aptikta ir nemažai buitinės keramikos bei gyvulių kaulų. Sluoksnis degėsingas. Greičiausiai tai XIX a. pabaigoje Ukmergę nusiaubusio gaisro žymės. Daugiausia radinių aptikta šurfuose, kastuose Pakalnės gatvės dalyje, esančioje Pilies kalno P papėdėje. Dominuoja buitinės keramikos fragmentai. Šurfe 2, prie pat Vilniaus gatvės 1,55 m gylyje rasta XIX a. II pusės porcelianinė pypkė (2 pav.).

Daugelyje šurfų po degėsingu sluoksniu fiksuotas priemolingas sluoksnis su degėsiais. Jame taip pat rasta gyvulių kaulų, statybinės keramikos bei pavienių buitinės keramikos šukių, datuojamų XVIII–XIX a. Kai kuriuose šurfuose po rudu priemoliu 1,4 m gylyje pasiektas ir iki 2 m gylio, ir giliau tęsiasi juodas padurpėjęs sluoksnis, susiformavęs greičiausiai šią vietą užliejant vandeniui potvynio metu. Tyrinėtą sluoksnio dalį pagal negausius radinius (daugiausia buitinė keramika) anksčiausiai galima datuoti XVIII a.

Archeologiniai žvalgomieji tyrimai leidžia teigti, jog dabartinės Pakalnės gatvės vietoje žmonės intensyviau apsigyveno tik XIX a. Iki to laiko čia buvusios užliejamos pievos. Tankiau gyventa Pakalnės gatvės dalyje arčiau Vilniaus gatvės.

Pakalnės Street

During the 2008 field evaluation and survey on Pakalnės Street in Ukmergė, 16 test pits (a total of 60.50 m^2) were excavated and 185 m^2 surveyed to a depth of up to 2.3 m (Fig. 1). A total of 245.5 m^2 were investigated on Pakalnės Street in 2008. The evaluation allows one to state that the more intensive settlement of this site on Pakalnės Street only began in the 19th century and there are finds from this period (Fig. 2). Up until this time there had been only water meadows here. Individual artefacts can be dated to the 18th century.